

Gry Jexens tale ved konferencen for 50-året for fri abort i Danmark

Taler

Gry Jexen
Historiker og forfatter

Dato

24. maj 2023

Sted

Landstingssalen,
Christiansborg

Tak fordi jeg måtte komme og tale på denne historiske dag.

Mit navn er Gry Jexen og jeg er historiker.

De sidste 5 år har jeg arbejdet aktivt for at skrive kvinderne ind i historien og give dem den naturlige plads i vores historiske bevidsthed som de fortjener. Det har jeg gjort med mit projekt kvinde kend din historie som indtil videre forgrener sig over en instagramprofil, en podcast og to bogudgivelser.

Det jeg siger det er: Vi skal skabe ligestilling i historien for at vi kan skabe ligestilling i fremtiden.

Den måde vi tolker fortiden på, har nemlig AFGØRENDE indflydelse på hvordan vi forstår os selv i nutiden og hvordan vi forestiller os at vi kan indrette et fremtidigt samfund.

Med andre ord: Det vi skriver i vores historiebøger, betyder noget.

Det er mere end ”bare” beskrivelser af fortidige begivenheder og personer.

Og dette gælder sandelig også den begivenhed vi markerer i dag.

Jeg er blevet bedt om at holde et oplæg ud fra spørgsmålet: *Hvorfor skal loven om den fri abort have en central rolle i dansk samfundshistorie?*

For det første kan man tage sig et blik rundt i verden omkring os – i lande som vi ellers ynder at sammenligne os selv med, bliver kvinder i disse år frataget retten til fri og sikker abort.

Jævnfør det jeg lige sagde før og som historiker ser jeg at:

Det der truer kvinders rettigheder i den vestlige verden på det reproduktive område lige nu, er: *historieløshed*.

Det ser ud til at de har glemt hvilke fatale konsekvenser det har haft for menneskers liv, når det blev defineret af en uønsket graviditet. Det ser ud til at de har glemt at aborter finder sted uanset om de er lovlige eller ej – det handler *kun* om hvor sikre de aborter er, og hvem der har adgang til dem.

De[t] ser ud til at de har glemt at kvinder gennem århundrede har sat livet på spil og i mange tilfælde mistet det i forsøget på at komme af med en ufrivillig graviditet.

Igen ses en total umyndiggørelse af kvinder, og deres dømmekraft når det kommer til at *vælge* i livet.

Min vurdering er ikke, at vi skal gå og frygte lignende tendenser herhjemme, men det er et KLART SIGNAL til os om, at hårdt tilkæmpede rettigheder kan blive taget fra os så let som ingenting.

Vi må dermed aldrig tage dem for givet – og netop derfor skal vi holde historien om dem frisk i erindring og skal have en tydelig plads i vores historiebøger.

Loven om den fri abort er i min optik en af de absolut største milepæle i opbygningen af vores velfærdssamfund.

Og nej, dens betydning skal *ikke* behandles som et særligt kvindehistorisk emne.

Jeg kan ikke understrege nok HVOR stor betydning loven om fri abort har haft for ALLE mennesker i vores samfund. For menneskers samlede livskvalitet, for kvinders stilling i samfundet, for mænds stilling i samfundet og ikke mindst for børns stilling i samfundet.

Historisk vil jeg sige at den er på højde med ophævelsen af stavnsbåndet som blev markeret med den frihedsstøtte der står på Vesterbro ved Hovedbanegården. Det handler om at frisætte mennesket. Det handler om retten til at bestemme over sit eget liv og sin egen krop.

I salen i dag sidder der en række personer som har behandlet dette emne særdeles

grundigt og detaljeret – i forskning og i bøger.

I min egen bog *Kvinde kend din historie* hvor jeg har portrætteret 50 kvinder fra de sidste 500 års danmarkshistorie – har jeg ikke lavet et særskilt kapitel om abort, men temaet omkring de reproduktive rettigheder har en betydelig i plads i 15 ud af de 50 portrætter – Det er med andre ord et KÆMPE emne i danmarkshistorien.

Men da jeg skulle forberede mig til denne tale, fik jeg lyst til at undersøge hvor meget loven om den fri abort egentlig fylder i de store værker jeg har hjemme på hylden – som alle rummer påstanden om at komme hele vejen rundt om Danmarkshistorien.

De bøger der hedder noget med ”danmarkshistorie” og som blandt andet bliver brugt som grundbøger på universitetet og i gymnasiet.

Jeg undersøgte fire værker som er udgivet i løbet af de sidste 20 år. Og jeg kan fortælle jer den nedslående nyhed at i den danmarkshistorie hvor historien om den fri abort fik mest plads fyldte den 11 linjer.

I den grundbog jeg selv læste på universitetet (fra 2002) står der i et afsnit, der fylder halvanden side og som har overskriften ”*kvindebevægelsen*” om 1970’erne og fri abort:

”Politikken blev domineret af mænd, og kvindefrigørelse havde i tresserne været noget med at kvinder godt måtte være med til det mændene havde bestemt, samt være parate til at bolle med hvem som helst, spise de nye markedsførte p-piller og gå ind for fri abort – sidstnævnte blev i øvrigt indført ved lov i 1973”

Indførelsen af den frie abort er her nedfældet i en sidebemærkning.

Der står intet om den lange og seje kamp som allerede startede i 1920’erne.

Der står intet om de fatale konsekvenser en uønsket graviditet kunne føre til.

Og det bliver behandlet udelukkende som noget kvindefrigørende.

I den nyeste danmarkshistorie jeg undersøgte, udgivet i 2021 fyldte emnet ikke meget mere, men ordlyden var en anden: Her står:

Uønsket graviditet er et menneskeligt vilkår, der historisk set har resulteret i ulykkelige ægteskaber, farlige illegale aborter og uønskede børn.

Og om indførelsen af loven i 73 står der ikke ”den fri abort”, men ”den *så kaldte* fri abort”.

Den centrale forskel her er betegnelsen af uønsket graviditet som et *menneskeligt* vilkår. Ikke udelukkende et *kvindeligt* vilkår.

Og ved at kalde lovgivningen for ”den så kaldte fri abort” understreges det også, at lovgivningen af 1973 ikke kan betegnes som den totale frie abort.

I har nok allerede regnet ud at jeg bedst kan lide den sidste behandling af emnet, end den første.

Historien om den fri abort skriver sig nemlig ind i historien om den generelle udvikling i menneskesyn og opbyggelsen af den moderne velfærdsstat.

Den skriver sig ind i moderne tids tanker om hvordan man fra politisk hånd kan skabe det bedste og mest frie menneskeliv for samfundsborgeren. Den skriver sig ind i moderne tids udvikling i de etiske og moralske samfundskoder vi former gennem tiden.

Og nu er der gået 50 år siden folketinget vedtog loven. Og ved sådan et jubilæum er [det] rigtig godt at gøre status.

Loven om fri abort er en af de slags love som for min mormors generation nærmest forekom som en utopisk drøm, for min mors generation var en kamp som de vandt, og for min egen generation er blevet taget for givet som en ukrænkelig rettighed vi er født med.

Vi skal huske at det i 1973 blev *politisk* besluttet at ”fri abort” skulle dække over rettigheden til abort indenfor graviditetens første 12 uger uanset årsag.

Siden er der ikke sket ændringer.

Og det selvom der er gået 50 år, og det samfund vi lever i idag, adskiller sig markant fra det samfund der fandtes i 1970’erne.

Så Hvad kan vi bruge historien til?

Vi kan bruge den som springbræt til at spørge os selv: hvad mener vi ”fri” abort skal dække over i 2023?

Hvilke etiske og moralske samfundskodekser er vores tid formet af?

Det er *det* vi kan bruge historien til.

Og derfor SKAL vi sikre at historien om den fri abort får en vægtig og detaljeret plads i vores fælles historiske bevidsthed.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Jubilæumstale, Kvindebevægelsen

Relateret

Marie Bjerres tale ved konferencen for 50-året for fri abort i Danmark
24. maj 2023

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/gry-jexens-tale-ved-konferencen-for-50-aret-for-fri-abort-i-danmark>